

Comunitats energètiques: la lluita col·lectiva contra el canvi climàtic

El 25 de setembre del 2015 Nations Unides donava el tret de sortida al desplegament dels 17 Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS). Un full de ruta per emprendre accions des de la pobresa, la fam, la pau, la salut, l'educació, les desigualtats, la inclusió, la prosperitat econòmica, la protecció del planeta, la lluita contra el canvi climàtic, les ciutats i els territoris, l'energia, el consum i la producció sostenibles i la governança. Tot plegat amb la data del 2030.

D'aquests 17 objectius "de bona voluntat la majoria" els relacionats amb la protecció del planeta, la lluita contra el canvi climàtic, l'energia, el consum o la producció sostenibles, són els que estan afectant d'una manera directa i preocupant, podrien dir que a "tota la humanitat". Es tracta d'objectius en els quals la sensibilitat i el compromís de la ciutadania pot ser una eina essencial per aconseguir la millora. La resta de les previsions dels ODS 2030 depenen molt més

de les accions de governs i les administracions internacionals, en les quals la ciutadania no hi pot intervenir, més que amb la denúncia i l'activisme social.

Els àmbits mediambiental i energètic han sigut uns dels que més complicitat han tingut per part de la ciutadania, perquè la seva sensibilitat i les actituds individuals han creat comunitat, que està fent possibles aportacions molt eficients.

Transició energètica

Segurament és una de les paraules més utilitzades en l'àmbit del canvi climàtic, perquè en realitat ha sigut la utilització dels combustibles fòssils per a obtenir energia, la causa més rellevant del canvi climàtic. Aleshores, per evitar aquest efecte està treballant des d'infinidat de col·lectius per fer efectiva la Transició energètica.

"Tothom ha de poder fer i beneficiar-se de la transició energètica"

Es tracta de canviar d'un sistema energètic radicat als combustibles fòssils a un de baixes emissions o sense emissions de carboni, basat en les fonts renovables. Una gran contribució a la descarbonització prové de l'electrificació dels consums, reemplaçant l'electricitat produïda a partir de fonts fòssils per la generada per fonts renovables, que fa més nets altres sectors, com el transport, així com de la digitalització de les xarxes, que millora l'eficiència energètica.

En aquesta línia, les accions individuals - plaques solars a la teulada, són necessàries, però el veritable potencial revolucionari, està en l'impuls de comunitats energètiques.

Balenyà Sostenible

El model energètic

Explica Ermen Llobet Martí, president d'Osona Energia Cooperativa tenim la gran oportunitat amb aquest model energètic tant descentralitzat com distribuïdes en són les fonts d'energia el sol, el vent, l'aigua o la biomassa vegetal o animal, i com ho és el mateix consum energètic; un model que ens permeti assolir la sobirania energètica (el dret dels individus conscients, les comunitats i els pobles a prendre les seves pròpies decisions respecte a la generació, distribució i consum d'energia), com a país i la sobirania com a ciutadania i com a consumidors, en detriment dels oligopolis actuals.

Una iniciativa que ha servit de referent arreu del país va ser Nova Energia Osona (NEO) un projecte impulsat per l'Agència Local de l'Energia d'Osona (ALEO) i un parell d'ajuntaments de la comarca (Sant Pere de Torelló i Balenyà). Aquest col·lectiu va permetre generar un moviment de prop de 30 cooperatives energètiques a Osona i una vintena a la resta del país. Amb elles es va crear Osona Energia Cooperativa, la cooperativa de segon grau que les coordina i els proporciona tot el suport tècnic. Tot això, que s'ha arrencat amb recursos pràcticament nuls fins ara, probablement no s'hauria vist viable sense la perspectiva dels ajuts "Next Generation Europe" que posaven la transició energètica al centre de les prioritats.

"Només si es planteja de forma col·lectiva podrem avançar cap a la transició energètica amb la rapidesa que cal"

Actuar des de les nostres terres significa poder controlar què es fa i com es fa, afavorir l'economia local i la creació d'ocupació, fer que els retorns econòmics restin a casa i facilitar una gestió social que permeti abordar qüestions com la pobresa energètica o el despoblament rural; això l'apoderament de la ciutadania.

Des d'ALEO es van planificar projectes de nova generació renovable (fotovoltaica en cobertes urbanes, industrials i petits parcs), substitució de combustibles fòssils (xarxes de calor i fred- amb geotèrmia o biomassa, introducció d'11.000 nous vehicles elèctrics) o estalvi i eficiència energètica (rehabilitació energètica en 10.000 llars o projectes d'eficiència en processos industrials) per reduir el 40% d'emissions de CO₂ a la comarca d'Osona. També s'hi van incloure projectes de caràcter pilot (generació d'hidrogen, entre d'altres) i programes complementaris de desenvolupament social. El cost total d'inversió es va estimar en 818 milions d'euros.

Comunitats energètiques locals

Són entitats fruit de la participació voluntària i oberta d'ajuntaments, particulars i empreses, situades en un entorn de proximitat. La seva funció principal, però no l'única, és la realització d'actuacions energètiques de forma participada. Els seus beneficis, que no poden ser de caràcter financer, representen un estalvi individual i especialment de caràcter col·lectiu i comunitari, essent una eina excel·lent per ajudar a la mitigació de la pobresa energètica i per desenvolupar altres projectes de caràcter eco-social i pel bé comú.

Des d'aquests ens s'impulsen accions de l'àmbit de la transició energètica com compres col·lectives de serveis i aparells energètics; la realització conjunta d'obres de rehabilitació o adquisició i dotació d'infraestructures de mobilitat sostenible, per exemple, a través de la compra i compartició de vehicles sostenibles, punt de recàrrega, entre altres.

Les comunitats energètiques poden estar formades per 3 tipus de membres:

Administracions locals

Ciutadania

Empreses i negocis locals

Accions que poden fer

Generació renovable

A partir de qualsevol font natural: sol, terra, aigua, vent. La majoria fan energia elèctrica fotovoltaica

Mobilitat elèctrica

Per exemple vehicles compartits

Eficiència energètica.

Per exemple rehabilitació d'edificis o adquisició d'aparells eficients

Xarxes de calor i fred

per proporcionar calefacció i climatització

Missió de la comunitat

La missió de les comunitats es **facilitar i afavorir** que tothom pugui participar en la transició energètica.

Premisses d'una comunitat

Vessant Comunitat

Vessant Energia

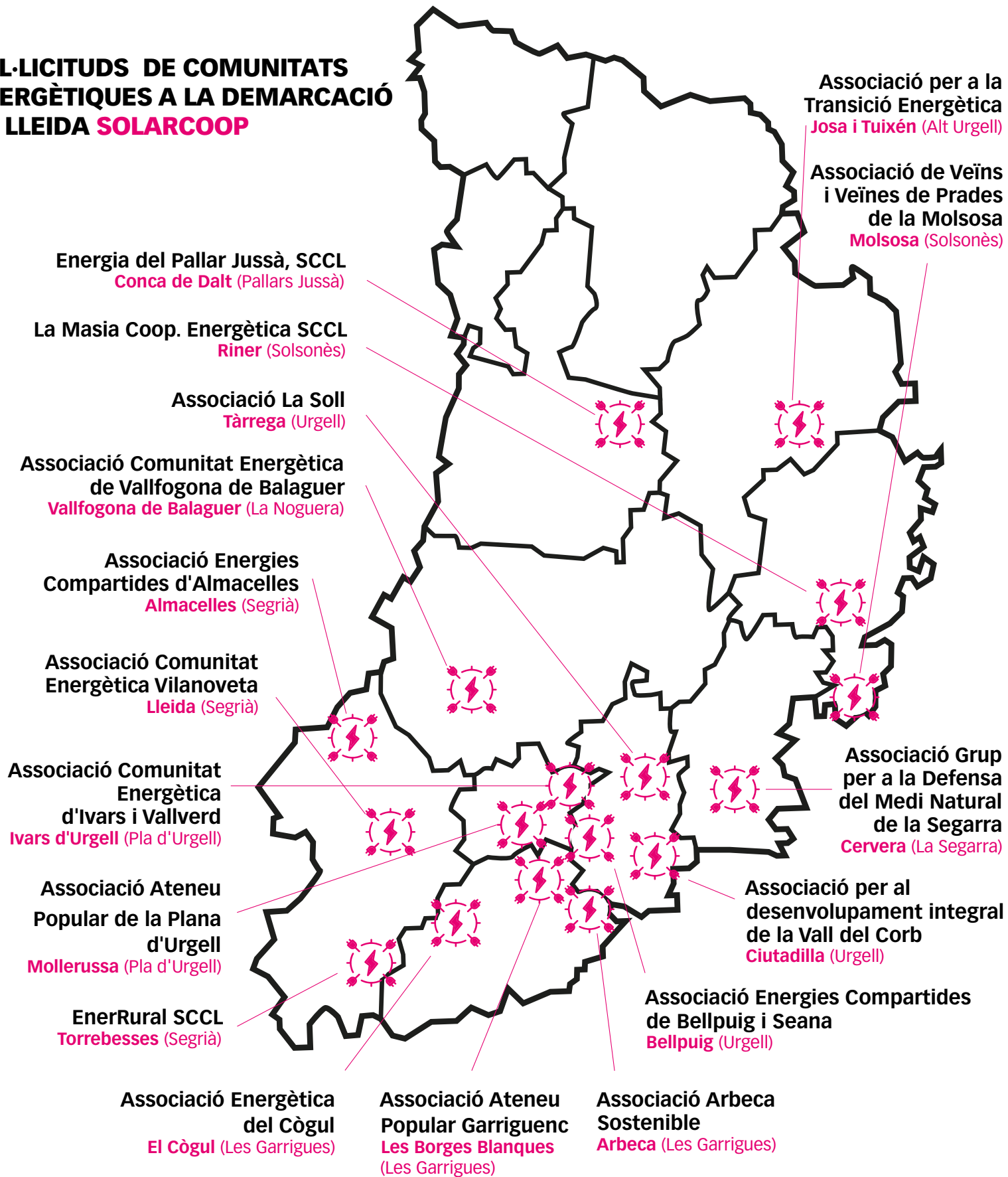
La ciutadania pren la iniciativa

L'any 2021 es comencen a generar les primeres cooperatives energètiques a partir de no-drets equips promotors de 20 a 40 persones segons els casos. Les entitats es posen a definir i concretar els primers projectes: cobertes fotovoltaïques per a autoconsum compartit cedides pels respectius ajuntaments i gestió de càrrega de vehicles elèctrics en algun cas. Les cooperatives energètiques tenen dues funcions bàsiques: a) mobilització de la ciutadania envers la transició energètica (TE) i contra el canvi climàtic i b) promoció, estructuració i gestió de projectes d'impacte per a la TE. Resulta evident que cap cooperativa local compta amb la possibilitat de tenir aquests recursos. És per això que sorgeix la necessitat, de crear la cooperativa de segon grau (o cooperativa de cooperatives).

SOL·LICITUDS DE COMUNITATS ENERGÈTIQUES A LA DEMARCACIÓ DE LLEIDA **SOLARCOOP**

Lourdes Mora

Directora de RSC a Fundació Aspros i presidenta de la nova comunitat energètica local de Belpuig ECOBS

Lourdes Mora, és economista i una activista convençuda de la transició energètica, fa prop d'una dècada que el seu habitatge s'autoabasteix amb energia solar. Per aquest motiu l'alcalde de Belpuig, Jordi Estiarte va demanar la seva col·laboració a l'hora de desplegar una comunitat energètica no pública. Aquest va ser l'embrió de l'Associació "Energies Compartides de Bellpuig i Seana" una entitat que va néixer el gener de 2023 amb una participació popular que avui compta amb una quarantena de socis. El projecte va estar tutoritzat per Víctor Costa, des de la consultoria FemMés Solucions, amb qui es va redactar un projecte per presentar-lo al programa CEImplementa, que convoca el "Instituto para la Diversificación i ahorro de energia" (IDAE). Aquest punt de partida, beneït pel ministeri de la Transició Ecològica, permetrà al col·lectiu posar en marxa 4 cobertes solars de 216 kWh en total i una estació de recàrrega de vehicles elèctrics.

Lourdes Mora explica que "La comunitat energètica és una figura nova que trenca esquemes. A OECOOP hem trobat molta més gent que es mou en la mateixa direcció que nosaltres: col·lectius ciutadans, conscients que hem de ser sobirans i que si no fem la transició energètica, ens la faran! I això ens fa pujar la moral i el convenciment que podem canviar el món".

Energies Compartides de Bellpuig i Seana, està tramitant la constitució d'una Cooperativa de Consumidors, per tal d'aconseguir més eficiència i funcionalitat. Ja disposen dels estudis tècnics i de viabilitat econòmica i si aconseguixen suficient finançament podrien arrencar el projecte el 2025. Els veïns del municipi de l'Urgell, podran adquirir que podria ser d'uns cent euros i els permetria disposar de 2 kW d'electricitat.

Tipus d'entitats que poden ser comunitats?

Qualsevol figura jurídica que tingui una governança democràtica i que estigui oberta a la participació, i que els seus beneficis vagin destinats al projecte o al territori on són. No hi pot haver beneficis financers. Tot ha de ser pel bé comú i per reinversió. Per això la majoria de comunitats són associacions sense ànim de lucre i cooperatives.

Osona Energia Cooperativa

Neix Osona Energia Cooperativa

Per donar suport al nombre creixent de cooperatives locals que van sorgint, el juny del 2022 es constitueix Osona Energia Cooperativa (OECOOP), una cooperativa de segon grau que actualment compta amb 32 entitats locals, no tan sols a Osona i al Lluçanès, sinó també a la Garrotxa, el Ripollès, l'Urgell, la Noguera, el Moianès, el Solsonès, el Berguedà, el Bages, el Barcelonès, les Garrigues, el Pla d'Urgell, el Segrià, la Segarra, l'Alt Urgell.

"Una xarxa de suport a la creació i consolidació de comunitats energètiques"

Amb aquesta representació el febrer del 2023 es van presentar projectes de cobertes fotovoltaïques per a autoconsum compartit domèstic i industrial, mobilitat sostenible, dos petits parcs fotovoltaïcs, emmagatzematge amb bateries i un projecte pilot innovador de xarxa de calor i fred dit de "cinquena generació", per un valor aproximat de 12,5 milions d'euros. A la demarcació de Lleida, la consultoria FemMés Solucions, creada per l'ateneu Ponent coopera, formada per persones i entitats de totes les comarques de Ponent, i que té l'expertesa d'acompanyament integral a ajuntaments i entitats a desenvolupar comunitats energètiques i a sol·licitar finançament europeu. FemMés forma part de l'equip d'Osona Energia Cooperativa i ha sigut qui ha acompanyat en el desplegament dels projectes a Ponent, entre ells l'Associació Energies Compartides de Bellpuig i Seana (ECOBS).